

ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКИХ ФАХІВЦІВ З МІЖНОРОДНИХ ВІДНОСИН ВІД УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У ВІДЕНЬСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ ЧАСІВ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Гофман М. О.,

кандидат економічних наук,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна

e-mail: MiroslavaG@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3977-7584>

Слепенко Л. В.,

студентка, директор Студентського офісу,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна

e-mail: MetodistEP5@krok.edu.ua

В тезах аналізовано діяльність видатних українських політиків – фахівців з міжнародних відносин, які презентували український народ у Віденському парламенту за часів входження українських етнічних територій до складу Австро-Угорської імперії

Багатомісячні історичні зв'язки між Україною та Австрією добре відомі. Ще до початку часів незалежності України, фахівці з міжнародних відносин приймали активну участь у Віденському парламенті від українських земель. Особливого розмаху набули вони за часів входження західноукраїнських земель до Габсбурзької монархії після першого поділу Польщі. Саме завдяки політичній, релігійній, ідеологічній толеранції Австрійської держави в другій половині XIX – на початку XX ст. Відень перетворився в чи не найактивніший осередок української суспільної думки за межами етнічно українських територій. З Австрією пов'язані долі багатьох українських письменників, поетів, митців. Тут видавалися праці відомих вчених та політичних діячів. Серед них були Андрей Шептицький, Тит Войнаровський, Євген Олесницький [1].

Андрей Шептицький видатний Український церковний діяч, знаменитий митрополит народився 29 липня 1865 року. Загальна позиція митрополита у політичних справах: закликає духовенство не втручатися в політику і сам подає приклад; як галицький митрополит він був депутатом Віденського парламенту і галицького сейму (пожиттєвим членом Верхньої палати, або Палати панів), але в стінах обох цих закладів до 1914 р. з'явився лише двічі і обидва рази виступав не на політичні, а на теми просвітництва. Андрей Шептицький вів також активну політичну діяльність, був депутатом Віденського парламенту та Галицького сейму. Найбільшим його політичним досягненням стала у 1914 році домовленість з польською стороною про виборчу реформу, яка б збільшила політичне представництво українців у Галицькому сеймі. Здійснити її завадила війна.

У період між двома світовими війнами Андрій Шептицький продовжував боротися за єдину українську державу та єдину українську церкву, був меценатом українського мистецтва. Багато корисного зробив він і для економіки, охорони здоров'я, сільського господарства та банківської справи.

Підтримував виховну роботу серед молоді, засновував пластові табори. У 1933 році, як і багато інших представників церкви, засудив голодомор в Україні. Під час другої світової війни благословив створення нової Української держави, захищав євреїв від винищення їх фашистами і взагалі засуджував німецьку політику на Сході.

Особливе місце в суспільно-політичній діяльності А.Шептицького займає парламентська діяльність. Беручи до уваги той факт, що митрополит виявляв нетерпимість щодо застосування методів терору в політичній боротьбі, стає зрозумілим, чому саме парламентські методи боротьби були для нього найефективнішими. Парламентську діяльність А.Шептицького умовно можна розмежувати на декілька напрямів. Найбільш пріоритетними серед них є підтримка української освіти та діяльність, спрямована на реформування виборчої системи.

Темою окремого дослідження може стати парламентська праця митрополита у справі досягнення соборності всіх українських земель. Офіційною точкою відліку початку парламентської діяльності А.Шептицького слід вважати 1899 р., оскільки кожен єпископ коронного краю в Австро-Угорщині автоматично, без виборів, ставав членом крайового сейму. Однак за період очолювання Станіславівської єпархії не зафіксовано його виступів в Галицькому сеймі, які б мали політичне значення. Ставши в 1901 р. митрополитом Галицьким, Шептицький продовжував засідати в сеймі, а з 1903 р., відповідно з розпорядженням цісаря Франца-Йосифа, він обійняв посаду заступника маршалка сейму. Крім того, австрійські закони передбачали участь всіх митрополитів у діяльності парламенту імперії. Тому митрополит з 1901 по 1918 рр. був членом віденської Палати Панів. На початку ХХ ст. польсько-українські стосунки перебували у стані загострення. Ріст національної самосвідомості українського народу, його прагнення до політичного, економічного та культурного відродження наштовхнулись на упереджене ставлення польських панівних кіл.

На початку ХХ ст. в загрозливому становищі опинилося українське шкільництво. Культурно-освітні вимоги українського народу знайшли своє відображення в роботі шкільної комісії Галицького сейму. В 1902 р. українські послі внесли пропозицію щодо заснування української гімназії в м. Станіславі. Підтримавши домагання українського політичного проводу, митрополит виступив на комісії, обґрунтувавши необхідність затвердження цієї пропозиції. І хоча напередодні засідання комісії українські депутати отримали від цісаря та маршалка сейму С.Бадені схвальну відповідь, це не завадило польській сеймовій більшості провалити український проект. На знак протесту українські депутати в 1903 р. оголосили про свій вихід із сейму. Солідаризуючись з ними, митрополит приєднався до сецесії і приступив до роботи сейму тільки після її припинення. Внаслідок спільних зусиль в 1905р. станіславівську гімназію було таки відкрито [2].

У Митрополита було особливе ставлення до явища патріотизму – він вважав, що воно нероздільно з християнством, а отже, не повинно нести в собі

жодного насильства. «Християнин може і повинен бути патріотом! Але його патріотизм не сміє бути ненавистю!» – вважав він [3].

Тит Войнаровський галицький громадський і економічний діяч, священник української греко-католицької церкви. Нащадок козацького роду Войнаровських, що відзначився за часів гетьмана Івана Мазепи. Народився у 1856 року. Молодий священник, окрім духовних проповідей, допомагав селянам у будівництві церкви, школи чи просто допомагав селянам у господарстві. Окрім духовної діяльності, багато займається економічними справами. Допомагає селянам у розподілі поміщицьких земель. У Львові заснував товариство «Земля». А в 1909 році за його ініціативою було засновано у Львові земельний банк. Важливою віхою у житті отця Тита Войнаровського був 1907 рік, коли він був кандидатом від коломийського округу послом до віденського парламенту. Із митрополитом Андреем Шептицьким у 1936 р. заснував «Кураторію національного музею» у Львові. Багато зробив для організації фахової сільськогосподарської освіти для українського селянства.

Тит Войнаровський бачив майбутнє української нації. На основі власних спостережень він зауважив, що власник земельної ділянки, площа якої дає змогу забезпечити родину від недоїдання, стає працьовитим, ощадливим, непитушим, культурним, а також релігійним. Цю останню ознаку священник вважав найважливішою.

Тит Войнаровський допомагав хворим як народний цілитель. Своім життям він довів служіння церкві, своїй державі, своєму народові.

Український громадсько-політичний діяч, юрист, економіст, перекладач, публіцист, театральний діяч Євген Олесницький народився 1860 року. Був активним діячем «Підгірської ради», філії «Просвіти», а з червня 1892 р. – її головою. У 1894 р. заснував «Руську задаткову касу». Входив до складу дирекції «Руського товариства кредитового». Є. Олесницький увійшов в історію української культури і як визначний театральний діяч, керівник Народного театру. Чимало зусиль доклав, щоб у репертуарах тодішніх театрів були твори галицьких і буковинських авторів. Друкував огляди театального життя, проблемні й гострополемічні статті. Брав активну участь у громадській культурно-просвітницькій роботі. Був членом галицького сейму, один із засновників Національно-демократичної партії. У 1907–1917 рр. став депутатом австрійського парламенту. Є. Олесницький очолював український сеймовий клуб, голова товариства «Просвіта» у Львові. Під час Першої світової війни переїхав до Відня. Як член Загальної української ради з 1915 р. репрезентував Україну та боронив її інтереси [2].

Парламентська діяльність Є. Олесницького уособлювала національні прагнення галицьких українців. У численних виступах політик намагався піднести економічний рівень українства, тому вимагав впровадження аграрних реформ для селян і міщан, добивався компенсаційної матеріальної допомоги центрального уряду українським аграріям за невігідні міжнародні договори і за наслідки стихійних лих, доповідав щодо реформи водного, цивільного, мисливського законів, проекту загального соціального забезпечення. У справі українського шкільництва в парламентських стінах адвокат виступав за

реорганізацію системи народних шкіл, наповнення підручників матеріалом з української історії, виступав за відкриття нових українських гімназій і за викладання в них українською мовою, був ревним поборником ідеї відкриття українського університету в Львові. Єдиний із українських політиків, який удостоївся честі бути прийнятим престолонаслідником Францом Фердинандом і дебатував із ним про майбутнє України. Ця зустріч була таємною, її присвятили обговоренню перспектив українського руху в Росії. Пан Євген Олесницький тоді повертався з тривалої мандрівки Росією й підготував розширений реферат про стан і перспективи українського руху та його можливу користь для Австро-Угорської держави.

Свій великий талант, багаті знання, душевну щедрість, гаряче серце щирого українського патріота він до кінця віддав служінню рідному народові, наполегливо працюючи на всіх найважливіших ділянках його національного життя. Активно відстоював інтереси Українців Євген Олесницький, будучи послом до Галицького сейму та Віденського парламенту, він боровся за консолідацію українських сил, захищав права хліборобів [2].

Представництво Галичини не обмежувалось лише згаданими діячами. Їх кількість збільшилася з 78 до 106 депутатських місць після 1907 року. У віденському парламенті депутати українці визначили стратегічну мету своєї роботи у формуванні економічних засад Української державності.

Список використаних джерел:

1. Державна архівна служба України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://surl.li/rnvz>
2. Нарис історії економічної думки України кінця XIX – початку XX ст. в особистостях : навчальний посібник / Л. В. Січевлюк, М. О. Гофман ; за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2018. – 256 с. - Режим доступу: <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/navchalni-posibniki/991-narys-istorii-ekonomichnoi-dumky-ukrainy-kintsia-xix-pochatku-khkh-st-v-osobystostiakh>
3. Родак К. Особистість митрополита Шептицького. 10 фактів з життя владика / К. Родак [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://pilgrimage.in.ua/osobystist-mytropolyta-sheptytskoho-10-faktiv-z-zhyttya-vladyky/>